

NORAKSTS

Lieta Nr.C26135911

SKC-89/2015

S P R I E D U M S

Rīgā 2015.gada 29.jūnijā

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesnesis referents A.Strupišs

tiesnese I.Lauka

tiesnese M.Zāģere

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar dzīvojamās mājas /adrese/, dzīvokļu īpašnieku un SIA „Rēzeknes Namsaimnieks" kasācijas sūdzībām par Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 12.oktobra spriedumu dzīvojamās mājas /adrese/, dzīvokļu īpašnieku prasībā pret SIA „Rēzeknes Namsaimnieks" ar trešo personu Rēzeknes pilsētas domi par parāda un likumisko procentu piedziņu.

Civillietu departaments

k o n s t a t ē j a

[1] Dzīvojamās mājas /adrese/ (turpmāk arī dzīvojamā māja), dzīvokļu īpašnieki 2011.gada 14.decembrī Rēzeknes tiesā cēluši prasību pret SIA „Rēzeknes Namsaimnieks" par parāda un likumisko procentu piedziņu.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] Dzīvojamo māju /adrese/, pārvaldīja un apsaimniekoja Rēzeknes pilsētas Dzīvokļu saimniecības uzņēmums, kas tika reorganizēts par SIA „Rēzeknes Namsaimnieks". Ar katra dzīvokļa īpašnieku/īrnieku tika noslēgts pārvaldīšanas un apsaimniekošanas līgums.

Ar Rēzeknes pilsētas domes 2001.gada 29.novembra lēmumu Nr.204 dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesības nodotas tās īpašniekiem. Rēzeknes pilsētas dome, pamatojoties uz 2001.gada 27.decembra aktu, nekustamo īpašumu /adrese/, no 2002.gada 1.janvāra nodevusi dzīvokļu īpašnieku pārvaldīšanā un apsaimniekošanā.

[1.2] Ar Rēzeknes pilsētas domes 2000.gada 10.augusta lēmumu Nr.149 Rēzeknes pilsētas domes Dzīvokļu saimniecības uzņēmumam no 2001.gada 1.janvāra uzdots veikt atsevišķu finanšu uzskaiti katrā dzīvojamā mājā.

SIA „Rēzeknes Namsaimnieks" informācijā par ieņēmumu-izdevumu uzskaiti par dzīvojamās mājas apsaimniekošanu 2001.gadā norādīts līdzekļu atlikums uz 2002.gada 1.janvāri 1 905,34 Ls, dzīvokļu īpašnieku parādi uz 2002.gada 1.janvāri – 2 374,53 Ls, bet saskaņā ar atbildētājas izsniegto parādnieku sarakstu 2005.gada 1.janvārī parāda atlikums bija 577,01 Ls.

Atbildētāja naudas līdzekļus 2001.gadā saņēmusi prettiesiski un tos nav atmaksājusi. Naudas līdzekļi netika izmantoti dzīvojamās mājas pārvaldīšanai un apsaimniekošanai, liedzot iespēju dzīvokļu īpašniekiem tos izmantot mājas remontam.

[1.3] SIA „Rēzeknes Namsaimnieks" atteikusi atmaksāt šos naudas līdzekļus. Atteikums ir nepamatots, jo saskaņā ar Civillikuma 2389.pantu, ja kādam ir bez jebkāda pamata kāds priekšmets no otra mantas, tad to var no viņa atprasīt.

[1.4] Atbildētājai par svešas naudas lietošanu ir jāmaksā nokavējuma procenti par laiku no 2002.gada 1.janvāra līdz 2011.gada 1.decembrim. Nokavējumu procenti par 119 kalendārajiem mēnešiem ir 2 546,52 Ls (4 279,87 Ls x 6% : 12 mēneši x 119 mēneši).

[1.5] Pamatojoties uz Civillikuma 1. un 2389.pantu, prasītāji lūguši piedzīt no atbildētājas prasītāju labā pamatparādu 4 279,87 Ls, kuru veido apsaimniekošanas maksas iekasēšanas rezultātā izveidojies naudas līdzekļu atlikums uz 2002.gada 1.janvāri un pēc 2002.gada 1.janvāra piedzītie apsaimniekošanas un nomas maksas parādi, kā arī līgumsodu 2 546,52 Ls, kopā 6 826,39 Ls, un visus tiesāšanās izdevumus.

[2] Ar Rēzeknes tiesas 2012.gada 2.maija spriedumu prasība apmierināta daļēji. Tiesa nospriedusi piedzīt no atbildētājas prasītāju labā līdzekļu atlikumu, kas izveidojies uz 2002.gada 1.janvāri 1 905,34 Ls, likumiskos procentus no 2002.gada 1.janvāra līdz 2011.gada 1.decembrim 1 133,67 Ls un tiesāšanās izdevumus 362,42 Ls, kopā 3 763,93 Ls. Daļā par atbildētājas piedzīto apsaimniekošanas un īres maksas parādu piedziņu prasība noraidīta.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar prasītāju un atbildētājas apelācijas sūdzībām, kā arī prasītāju pretapelācijas sūdzību, Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2012.gada 12.oktobra spriedumu prasību apmierinājusi daļēji: no atbildētājas prasītāju labā piedzīts līdzekļu atlikums 1 905,34 Ls, likumiskie procenti par laiku no 2002.gada 1.janvāra līdz 2011.gada 1.decembrim 1 133,67 Ls un tiesāšanās izdevumi 362,46 Ls, kopā 3 401,47 Ls.

Daļā par atbildētājas piedzīto apsaimniekošanas un īres maksas parādu piedziņu prasība noraidīta.

Prasītājiem noteiktas tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt no atbildētājas likumiskos sešus procentus gadā no piedzītās pamatparāda summas 1 905,34 Ls. No atbildētājas valsts labā piedzīti ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 1,10 Ls.

Spriedumā norādīts tālāk minētais.

[3.1] Rēzeknes pilsētas dome ar 2001.gada 29.novembra lēmumu Nr.204 piekritusi privatizējamās dzīvokļu dzīvojamās mājas /adrese/, pārvaldīšanas tiesību nodošanai uz pilnvarojuma līguma pamata

/pers. B/ un pašvaldības privatizēto dzīvojamo māju pārvaldīšanas tiesību nodošanas komisijai uzdevusi līdz 2002.gada 16.janvārim iesniegt pilsētas domei apstiprināšanai dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesību nodošanas – pieņemšanas aktus.

Ar 2001.gada 27.decembra aktu nekustamais īpašums /adrese/, no 2002.gada 1.janvāra nodots pārvaldīšanā un apsaimniekošanā mājas pilnvarotajai personai /pers. B/.

Saskaņā ar Rēzeknes pilsētas domes 2000.gada 10.augusta lēmumu Rēzeknes pilsētas Dzīvokļu saimniecības uzņēmumam no 2001.gada 1.janvāra uzdots veikt atsevišķu finanšu uzskaiti katrā dzīvojamā mājā. Rēzeknes pilsētas domes Dzīvokļu saimniecības uzņēmums informējis, ka dzīvojamās mājas līdzekļu atlikums uz 2002.gada 1.janvāri ir 1 905,34 Ls.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 430.panta trešajai daļai norādītie fakti, kas konstatēti pirmās instances tiesā, apelācijas tiesā nav jāpārbauda.

[3.2] Likuma „Par dzīvokļa īpašumu" 12.pants un Civillikuma 1071.pants noteic dzīvokļa īpašnieka pienākumu maksāt nepieciešamos izdevumus, kas saistīti ar dzīvojamās mājas pārvaldīšanu un uzturēšanu, proporcionāli savai īpašuma daļai. Atbilstoši likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50.panta pirmās daļas 2.punktam, šā panta otrajai daļai (*2000.gada 26.oktobra likuma redakcijā, kas bija spēkā no 2000.gada 1.novembra līdz 2008.gada 27.martam*) un Ministru kabineta 1997.gada 6.maija noteikumiem Nr.169 „Dzīvokļu īres maksas aprēķināšanas kārtība" pašvaldības mājās bija noteikta īres maksa 13 santīmi par kopējās platības 1 m^2. Noteikumi paredzēja dzīvojamās mājas uzturēšanai nepieciešamo izdevumu, tajā skaitā remonta izmaksu un dzīvojamās mājas nolietojuma (amortizācijas) iekļaušanu īres maksā, ko apelācijas instances tiesas sēdē nenoliedza arī atbildētājas pārstāvis.

Savukārt likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50.panta trešā daļa (*2000.gada 26.oktobra likuma redakcijā*) noteica pienākumu pašvaldībai pārvaldīt un apsaimniekot dzīvojamo māju līdz dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesību nodošanai dzīvokļu īpašnieku sabiedrībai vai ar dzīvokļu īpašnieku savstarpēju līgumu pilnvarotai personai.

Rēzeknes pilsētas dome uzdevusi Rēzeknes pilsētas Dzīvokļu saimniecības uzņēmumam apsaimniekot īpašnieka daļu dzīvojamās mājās, tostarp, dzīvojamā mājā /adrese/, un tai piesaistītā zemes gabalā. Apsaimniekotājs bija pilnvarots iekasēt no dzīvojamo telpu īrniekiem un nedzīvojamo telpu nomniekiem īres un apsaimniekošanas maksu saskaņā ar apstiprinātiem tarifiem, maksu par mājas termofikācijas tīklu un iekārtu tehnisko uzturēšanu un apkopi, maksu par faktiski patērēto elektroenerģiju koplietošanas telpās.

No likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50.panta, likuma „Par dzīvokļu īpašumu" 1.panta otrās daļas un 12.panta secināms, ka, pārvaldot dzīvojamo māju, pašvaldība rīkojas privāto tiesību jomā un pārvaldīšanas procesā tiesiskās attiecības pastāv ar dzīvokļu īpašniekiem, kuri nav izveidojuši sabiedrību vai ar līgumu pilnvarojuši citu personu. Šādos apstākļos atbildētājas apelācijas sūdzībā nepamatoti norādīts, ka pirmās instances tiesa nav vērtējusi Rēzeknes pilsētas domes Finanšu un budžeta komitejas 2002.gada 20.maija atzinumu par 1 905,34 Ls atmaksu.

[3.3] Rēzeknes pilsētas dome ir nodevusi tiesības apsaimniekot dzīvojamo māju pašvaldības uzņēmumam, bet sev saglabājusi pārvaldīšanas tiesības. Tādējādi pašvaldība kā pārvaldnieks ar lēmumu uzdevusi Rēzeknes pilsētas Dzīvokļu saimniecības uzņēmumam no 2001.gada 1.janvāra veikt atsevišķu finanšu uzskaiti katrā dzīvojamā mājā. Minētā lēmuma pieņemšanas mērķis bija nodrošināt katras dzīvojamās mājas īpašniekiem iespēju pildīt Civillikumu 1071. un 1084.pantā, likuma „Par dzīvokļa īpašumu" 8. un 12.pantā, likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50.pantā uzliktos pienākumus. Jāņem vērā, ka Ministru kabinets 2005.gada 22.februārī izdeva noteikumus Nr.135 „Kārtība, kādā nosakāma maksa par dzīvojamās mājas uzturēšanu un apsaimniekošanu", kuri paredzēja dzīvojamās mājas naudas uzkrājuma veidošanas kārtību.

Atbildētāja nepareizi norādījusi, ka uz 2002.gada 1.janvāri spēkā esošie likumi, kas regulēja dzīvojamo māju pārvaldīšanu un apsaimniekošanu, neparedzēja veidot uzkrājumus. Nosakot telpas īpašniekam maksu par dzīvojamās mājas uzturēšanu un apsaimniekošanu, ievērojot Ministru kabineta 1997.gada 6.maija noteikumu Nr.169 „Dzīvokļa īres maksas aprēķināšanas kārtība" (*spēkā no 1997.gada 10.maija līdz 2002.gada 1.februārim*) 3.punktu un Dzīvojamo māju kapitālā un kārtējā remonta noteikumu (Latvijas būvnormatīvs LBN 401) 1.3.punktu, atbildētājai kā apsaimniekotājai bija jārēķinās ar izdevumiem, kas saistīti ar mājas apsekošanu, mājas elementu un inženierietaišu tehnisko apkopi, kārtējo remontu, kapitālo remontu vai rekonstrukciju, mājas kopšanas izmaksām un izdevumiem, kas nepieciešami, lai novērstu konstrukciju un inženierietaišu priekšlaicīgu nolietošanos. Minētie izdevumi tika iekļauti apsaimniekošanas vai īres maksā.

[3.4] 2002.gada 29.maija izziņā par dzīvojamās mājas ieņēmumu – izdevumu uzskaiti par 2001.gadu norādīts, ka iedzīvotāji 2001.gadā samaksājuši apsaimniekošanas maksu 9 366,24 Ls. No tās mājas apsaimniekošanai izlietoti 7 042,16 Ls, tātad neizlietoto līdzekļu atlikums uz 2002.gada 1.janvāri bija 1 905,34 Ls.

Tiesiskajās attiecībās jāņem vērā, ka likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50.panta norma noteica pienākumu pašvaldībai pārvaldīt un apsaimniekot dzīvojamo māju līdz dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesību nodošanai dzīvokļu īpašnieku sabiedrībai vai ar dzīvokļu īpašnieku savstarpēju līgumu pilnvarotai personai.

Vēlāk Ministru kabinets 2005.gada 22.februārī izdeva noteikumus Nr.135 „Kārtība, kādā nosakāma maksa par dzīvojamās mājas uzturēšanu un apsaimniekošanu", kuri bija spēkā līdz 2008.gada 27.martam, un to 7.punkts noteica, ja dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesības pārņem dzīvokļu īpašnieku sabiedrība vai ar dzīvokļu īpašnieku savstarpēju līgumu pilnvarota persona, dzīvojamās mājas pārvaldnieka pienākums ir nodot jaunajam dzīvojamās mājas pārvaldniekam neizlietotos uzkrājumus dzīvojamās mājas remontam. Pienākumu nodot dzīvojamās mājas īpašniekam neizlietotos uzkrājumus noteica arī Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums 2.panta trešās daļas 3.punkts. Tomēr minētos normatīvos aktus nevar attiecināt uz šo lietu, ņemot vērā to spēkā stāšanās laiku, taču tie detalizēti risina jautājumus par dzīvojamo māju pārvaldīšanu.

Atbildētāja bija tiesīga iekasēt no iedzīvotājiem maksu par dzīvojamās mājas uzturēšanu un apsaimniekošanu, segt nepieciešamos izdevumus un paturēt neizlietotos līdzekļus, bet dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesību nodošana, ir apstāklis, kas liedz atbildētājai paturēt uzkrātos naudas līdzekļus.

Ministru kabineta 1997.gada 6.maija noteikumi Nr.169 „Dzīvokļu īres maksas aprēķināšanas kārtība" paredzēja dzīvojamās mājas uzturēšanai nepieciešamo izdevumu, tai skaitā remonta izmaksu un dzīvojamās mājas nolietojuma (amortizācijas) iekļaušanu īres maksā. Nepamatots ir atbildētājas arguments, ka līdzekļu atlikums 1 905,34 Ls nav uzkrājumi dzīvojamās mājas remontam, jo netika iegūti pierādījumi tam, ka minētā summa būtu attiecināma uz citiem izdevumiem.

[3.5] Nav saistošs Rēzeknes pilsētas domes Revīzijas komisijas 2002.gada 7.jūnija slēdziens, ka

Dzīvokļu saimniecības uzņēmumam nav pamata veikt naudas līdzekļu pārskaitīšanu dzīvojamās mājas īpašnieku pilnvarotai personai, jo saskaņā ar 2001.gada pārskata materiāliem Dzīvokļu saimniecības uzņēmumam nav kreditora saistību pret mājas iedzīvotājiem. Naudas līdzekļu starpības atmaksāšanu dzīvojamo telpu īrniekiem (īpašniekiem) neparedz līgumi par dzīvojamo telpu īri un līgumi par dzīvojamās mājas kopīpašuma apsaimniekošanu.

[3.6] Atbildētāja nepamatoti norādījusi, ka 2001.gada 27.decembra aktā par nekustamā īpašuma nodošanu dzīvokļu īpašnieku pārvaldīšanā un apsaimniekošanā noteikts septiņu dienu termiņš pretenziju iesniegšanai. Šajā gadījumā piemērojami noilguma vispārīgie noteikumi atbilstoši likuma „Par dzīvokļu īpašumu" 1.panta otrajai daļai un 12.panta pirmajai daļai.

Juridiskajā literatūrā norādīts, ka atprasījums jebkāda pamata trūkuma dēļ ir iespējams tikai tad, ja nepastāv tiesisks pamats, kas atbildētājam dotu tiesību iegūt un paturēt viņa mantā nonākušo prasītāja lietu (*Civillikuma komentāri. Saistību tiesības. Prof.K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans īpašums, 2000, 666.lapa*).

Dzīvojamās mājas apsaimniekošanas izdevumi un citi maksājumi 2001.gadā ir apmaksāti, līdz ar to līdzekļu atlikums 1 905,34 Ls ir neizlietotais uzkrājums dzīvojamās mājas remontam un ekspluatācijai. Ņemot vērā minēto, atbildētājai saskaņā ar Civillikuma 5.pantu ir pienākums nodot uzkrājumu dzīvojamās mājas jaunajam pārvaldniekam.

Atbilstoši Civillikuma 2389.pantam atbildētājai pēc 2002.gada 1.janvāra nav tiesiska pamata paturēt uzkrātos, bet vēl neizlietotos naudas līdzekļus. Šāds secinājums norādīts arī Rēzeknes pilsētas domes Finanšu un budžeta komitejas 2002.gada 20.maija lēmumā, ar kuru Rēzeknes pilsētas Dzīvokļu saimniecības uzņēmumam uzlikts pienākums nodot māju jauno pārvaldītāju rīcībā visus naudas līdzekļus, kas ir atsevišķā konkrētās mājas uzskaitē. Tā kā pastāv Civillikuma 2391.pantā paredzētie priekšnosacījumi minēto naudas līdzekļu atprasīšanai, no atbildētājas prasītāju labā piedzenami 1 905,34 Ls.

[3.7] Ņemot vērā Civillikuma 1756., 1759.panta 2.punktu un apstākli, ka prasītāji dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesības ieguva 2002.gada 1.janvārī, no atbildētājas par labu prasītājiem piedzenami likumiskie seši procenti gadā par laiku no 2002.gada 1.janvāra līdz 2011.gada 1.decembrim, tas ir,

1 133,67 Ls par 119 mēnešiem (1 905,34 Ls x 6% : 12 mēneši x 119 mēneši). Prasītāji pretapelācijas sūdzībā nav apstrīdējuši procentu aprēķināšanas laika periodu un nav lūguši aprēķināt procentu pieaugumu pēc 2011.gada 1.decembra. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 195.pantu prasītājiem atzīstamas tiesības saņemt no atbildētājas likumiskos sešus procentus gadā no piedzītās pamatparāda summas 1 905,34 Ls par laiku līdz sprieduma izpildei.

[3.8] Pretapelācijas sūdzībā precizēts prasījums par atbildētājas piedzīto parādu piedziņu, norādot, ka kopējie no īpašniekiem un īrniekiem piedzītie parādi, kurus atbildētāja nepamatoti paturējusi, ir 1 560,14 Ls. Parāda summas sadalījums starp īrniekiem un dzīvokļu īpašniekiem izriet no dzīvojamās mājas pilnvarojuma līguma, kurā neprivatizēto dzīvokļu īpašnieks ir Rēzeknes pilsētas dome.

Atbildētāja, prettiesiski neatmaksājot 1 560,14 Ls, liegusi iespēju dzīvokļu īpašniekiem un īrniekiem naudas līdzekļus izmantot mājas vajadzībām. No dzīvojamās mājas ieņēmumu un izdevumu uzskaites redzams, ka 2001.gadā dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašnieki un īrnieki pilnīgi norēķinājušies ar atbildētāju, samaksājot 7 042,16 Ls.

Dzīvokļu īpašniekiem/īrniekiem nepildot līgumisko un likumisko pienākumu segt atbildētājai apsaimniekošanas un īres maksas izdevumus noteiktajā apmērā, no īpašnieka varēja piedzīt apsaimniekošanas maksu, bet no īrnieka – īres maksu. Līdz ar to maksājumi 1 560,14 Ls ir apsaimniekošanas un īres maksa.

Pirmās instances tiesa akceptējusi, ka dzīvokļa īpašniekiem un īrniekiem par 2001.gadu nav jāmaksā apsaimniekošanas un īres maksa. Tas ir pretrunā ar dzīvojamās mājas kopīpašuma pārvaldīšanas un apsaimniekošanas līgumiem, dzīvojamās telpas īres līgumiem, likuma „Par dzīvokļa īpašumu" 12.panta otro daļu un likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50.pantu. Nepastāv priekšnoteikumi 1 560,14 Ls atprasījumam Civillikuma 2391.panta izpratnē, jo atbildētāja nav netaisni iedzīvojusies uz prasītāju rēķina.

Likuma „Par dzīvokļa īpašumu" 8. un 12.pants, likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50.pants, Rēzeknes pilsētas domes 2001.gada 29.novembra lēmums par pārvaldīšanas tiesību nodošanu un akts par nekustamā īpašuma /adrese/, nodošanu, neparedz īpašnieku un īrnieku parādu saistību nodošanu jaunam pārvaldniekam. Līdz ar to prasītāju izteiktie argumenti par naudas

atprasīšanas tiesiskumu noraidāmi. Prasība daļā par 1 560,14 Ls piedziņu nav pamatota, tāpat ir noraidāms prasījums par likumisko procentu piedziņu šajā daļā.

[4] Kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 12.oktobra spriedumu iesnieguši prasītāji, pārsūdzot spriedumu prasības noraidītajā daļā.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa prasību daļā par dzīvojamās mājas īpašnieku parāda 1 560,14 Ls piedziņu noraidījusi, secinot, ka par 2001.gadu dzīvokļu īpašniekiem vai īrniekiem bija jāmaksā apsaimniekošanas maksa, tāpēc nav pamata atbildētājas rīcību, pēc 2002.gada 1.janvāra, piedzenot apsaimniekošanas maksa un īres parādu, atzīt par netaisnu iedzīvošanos.

Tiesai bija jāpiemēro Civillikuma 2389.pants, jo atbildētājai, pārņemot Rēzeknes pilsētas Dzīvokļu saimniecības uzņēmuma tiesības un saistības, zuda tiesiskais pamats apsaimniekot dzīvojamo māju, kā arī nebija pamata lietot no dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašniekiem saņemtos līdzekļus.

Saskaņā ar 2002.gada 29.maija izziņu dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašnieku un īrnieku parāds bija 2 374,53 Ls, kurš ietver arī 2001.gadā izveidojušos parādu 1 560,14 Ls. Atbildētājai bija tiesisks pamats piedzīt no dzīvokļu īpašniekiem un īrniekiem parādu, kas izveidojies par 2001.gadu. Taču tā nebija tiesīga iegūtos līdzekļus paturēt un lietot, jo naudas līdzekļu iegūšanas tiesiskais pamats vēlāk atkrita.

Daļa no parāda bija izveidojusies līdz 2001.gada 1.janvārim, kad nebija atsevišķa līdzekļu uzskaitījuma katrai dzīvojamai mājai, tādēļ prasītāji lūdza piedzīt no atbildētājas parāda daļu, kas izveidojās 2001.gadā. Tiesa nevērtējot, ka pēc 2002.gada 1.janvāra bija zudis tiesiskais pamats naudas līdzekļus paturēt, nepamatoti nav atzinusi to par netaisnu iedzīvošanos Civillikuma 2389.panta izpratnē.

[5] Kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 12.oktobra spriedumu iesniegusi arī atbildētāja, pārsūdzot spriedumu prasības apmierinātajā daļā.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka atprasījums jebkāda trūkuma dēļ ir iespējams, ja izpildījums izdarīts uz spēkā neesoša tiesiska darījuma pamata vai vispār bez jebkādas izpildījuma devēja un izpildījuma saņēmēja norunas par tiesisku attiecību nodibināšanu vai, ja atprasāmais priekšmets ir nonācis atbildētāja mantā, nevis ar prasītāja dotu izpildījumu, bet gan citādā veidā. Jebkurā gadījumā prasījuma izlietošana ir iespējama tad, ja priekšmets no prasītāja mantas bez tiesiska pamata ir nonācis atbildētāja mantā.

Līdzekļus apsaimniekošanai Dzīvokļu saimniecības uzņēmums ieguva uz tiesiska darījuma pamata, neviens no līgumiem par apsaimniekošanu, īri, netika apstrīdēts vai atzīts par spēkā neesošu, un tiesai bija jākonstatē prasītāju tiesību aizskārums. Tiesa nav vērtējusi, vai atbildētājai ir kāds priekšmets, kuru prasītāja būtu tiesīga atprasīt.

Atbildētājas iebildumu neizvērtēšana atbilstoši Civilprocesa likuma 193.panta piektajai daļai ir būtisks procesuālo tiesību normu pārkāpums, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

Tiesa nav noskaidrojusi prasības pamatā norādītos faktus un atbildētājas iebildumu pamatojumu. Apelācijas instances tiesa ņēma vērā atbildētājas iebildumus par to, ka starp prasītājiem un atbildētāju bija noslēgti apsaimniekošanas/īres līgumi. Tas nozīmē, ka pušu starpā pastāvēja līgumiskās attiecības un līgumi neparedzēja uzkrājuma veidošanu.

M o t ī v u d a ļ a

[6] Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību Civilprocesa likuma 473.panta pirmās daļas kārtībā, Civillietu departaments atzīst, ka spriedums ir atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzības noraidāmas turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

[7] Dzīvojamās mājas īpašnieki lūguši piedzīt no atbildētājas parādu un līgumsodu, prasībā minētos apstākļus saistot ar Civillikuma 2389.pantu – atprasījumu jebkāda pamata trūkuma dēļ.

Civillikuma 2389.panta pirmā daļa noteic, ja kādam ir bez jebkāda pamata kāds priekšmets no otra mantas, tad to var no viņa atprasīt. Šā panta otrā daļa noteic, ka attiecībā uz šādu atprasījumu nav nekādas nozīmes, vai tāda priekšmeta iegūšanai nav bijis pamata no paša sākuma, jeb vai pamats, kas agrāk bijis, vēlāk atkritis.

Apelācijas instances tiesa, izvērtējot lietas apstākļus, secinājusi, ka atbilstoši Civillikuma 2389.pantam atbildētājai pēc 2002.gada 1.janvāra ir atkritis tiesisks pamats paturēt dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašnieku/īrnieku samaksātos, bet neizlietotos naudas līdzekļus. Šāds secinājums norādīts arī Rēzeknes pilsētas domes Finanšu un budžeta komitejas 2002.gada 20.maija lēmumā, ar kuru Rēzeknes pilsētas domes Dzīvokļu saimniecības uzņēmumam uzlikts pienākums nodot māju jauno pārvaldītāju rīcībā visus naudas līdzekļus, kas ir atsevišķā konkrētās mājas uzskaitē.

Tā rezultātā tiesa atzinusi, ka pastāv Civillikuma 2391.pantā paredzētie priekšnosacījumi dzīvokļu īpašnieku/īrnieku samaksāto, bet neizlietoto naudas līdzekļu atprasīšanai, līdz ar to no atbildētājas prasītāju labā piedzenami 1 905,34 Ls.

[8] Civillietu departamenta ieskatā, apelācijas instances tiesa pareizi secinājusi, ka atbildētājai prasības celšanas brīdī nepastāvēja tiesisks pamats paturēt prasībā norādītos naudas līdzekļus 1 905,34 Ls apmērā, tādēļ prasība par līdzekļu atdošanu ir celta pamatoti, taču tiesa pieļāvusi kļūdu piemērojamās tiesību normas izvēlē. Apelācijas instances tiesa nepamatoti piemērojusi Civillikuma 2389.pantu, lai gan bija piemērojams Civillikuma 2304.pants.

[8.1] Lietā nav strīda par to, ka līdz 2002.gada 1.janvārim dzīvojamo māju pārvaldīja un apsaimniekoja Rēzeknes pilsētas Dzīvokļu saimniecības uzņēmums, kas tika reorganizēts par SIA „Rēzeknes Namsaimnieks", un ka ar katra dzīvokļa īpašnieku/īrnieku tika noslēgts pārvaldīšanas un apsaimniekošanas līgums.

Ar Rēzeknes pilsētas domes 2001.gada 29.novembra lēmumu Nr.204 dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesības nodotas mājas īpašniekiem. Rēzeknes pilsētas dome, pamatojoties uz 2001.gada 27.decembra aktu, minēto dzīvojamo māju no 2002.gada 1.janvāra nodevusi dzīvokļu īpašnieku pārvaldīšanā un apsaimniekošanā.

Civiltiesību doktrīnā ir atzīts, ka atprasījums jebkāda pamata trūkuma dēļ ir iespējams šādos gadījumos:

1) ja izpildījums ir izdarīts uz spēkā neesoša tiesiska darījuma pamata vai vispār bez jebkādas izpildījuma devēja un izpildījuma saņēmēja norunas par tiesisku attiecību nodibināšanu;

2) ja atprasāmais priekšmets ir nonācis atbildētāja mantā nevis ar prasītāja dotu izpildījumu, bet gan citādā veidā.

Turklāt prasītājam ir jāpierāda atprasāmā priekšmeta sākotnējā atrašanās viņa mantā un tas, ka šis priekšmets atrodas atbildētāja mantā bez tiesiska pamata (*sk. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā.- R.: Mans īpašums, 1998, 665.lpp.*).

Laikā, kad dzīvojamo māju pārvaldīja un apsaimniekoja Rēzeknes pilsētas Dzīvokļu saimniecības uzņēmums, spēkā bija apsaimniekošanas līgumi, līdz ar to apsaimniekošanas maksas saņemšanai bija tiesisks pamats. Tiesiskā pamata atkrišana iespējama gadījumā, ja līgums atzīts par spēkā neesošu. Apsaimniekošanas līgums tika izbeigts, nevis atzīts par spēkā neesošu, tādēļ konkrētajos apstākļos nevar atsaukties uz tiesiskā pamata atkrišanu Civillikuma 2389.panta izpratnē. Turklāt no lietas materiāliem neizriet, ka šis līgums būtu atzīts par spēkā neesošu.

Līdz ar to apelācijas instances tiesa kļūdaini konstatējusi, ka pastāv Civillikuma 2391.pantā paredzētie priekšnosacījumi dzīvokļu īpašnieku/īrnieku samaksāto, bet neizlietoto naudas līdzekļu atprasīšanai.

[8.2] Starp dzīvojamās mājas īpašniekiem un apsaimniekotāju pastāv pilnvarojuma tiesiskās attiecības (*sk. Civillikuma 2289.pantu*), kuru ietvaros mājas īpašnieki dod apsaimniekotājam uzdevumu un viņš apņemas to izpildīt. Tādēļ konkrētajā gadījumā prasības pamatā norādītie lietas faktiskie apstākļi bija saistāmi ar Civillikuma 2304.panta noteikumiem par pilnvarnieka pienākumu norēķināties ar pilnvarotāju. Saskaņā ar minēto tiesību normu pilnvarniekam ir pienākums atdot pilnvarotājam visu, ko pilnvarnieks ar pilnvarojumu ir ieņēmis vai dabūjis, tai skaitā visu, ko viņš saņēmis uzdevuma veikšanai.

Civillietu departamenta ieskatā, Rēzeknes pilsētas domes 2000.gada 10.augusta lēmums, saskaņā ar kuru Dzīvokļu saimniecības uzņēmumam no 2001.gada 1.janvāra uzdots veikt atsevišķu finanšu uzskaiti katrā dzīvojamā mājā, juridiski piesaistīja no katras dzīvojamās mājas īpašniekiem un īrniekiem iekasētos līdzekļus attiecīgajai dzīvojamai mājai. To apstiprina arī Rēzeknes pilsētas domes Finanšu un budžeta komitejas 2002.gada 20.maija lēmums, ar kuru Rēzeknes pilsētas domes Dzīvokļu saimniecības uzņēmumam uzlikts pienākums nodot māju pārvaldītāju rīcībā visus naudas līdzekļus, kas ir atsevišķā konkrētās mājas uzskaitē. Turklāt arī Rēzeknes pilsētas domes Dzīvokļu saimniecības uzņēmuma dokumentos 1 905,34 Ls ir kvalificēti nevis kā peļņa vai citādi, bet gan kā līdzekļu atlikums. Tātad prasībā norādītie 1 905,34 Ls ir konkrētajai mājai piesaistītie neizlietotie līdzekļi.

Apsaimniekošanas un īres maksas iekasēšanas rezultātā saņemtie līdzekļi, kuri konkrētajos apstākļos bija piesaistīti dzīvojamai mājai, uzskatāmi par līdzekļiem, kurus saņēmis pilnvarnieks

uzdevuma veikšanai. Civillikuma 2304.pantā gan ir paredzēts, ka pilnvarniekam ir tiesības paturēt to, ko pilnvarotājs tam piešķīris, taču no lietas materiāliem neizriet, ka pilnvarotājs būtu šādas tiesības pilnvarniekam piešķīris.

Līdz ar to Civillietu departaments konstatē, ka prasītājiem ir prasījuma tiesības pret atbildētāju par konkrētajai dzīvojamai mājai piesaistīto neizlietoto līdzekļu 1 905,34 Ls atmaksu uz Civillikuma 2304.panta, nevis uz Civillikuma 2389.panta pamata.

[8.3] Civillietu departaments norāda, ka neatsaukšanās uz tiesību normu vai nepareiza atsaukšanās neatņem prasītājam tiesības uz tiesas aizsardzību, jo *jura novit curia* – tiesai pašai jāzina likumi *(sk. V.Bukovskis. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 304.-305.lpp.; sk. arī Augstākās tiesas Senāta spriedumus lietās Nr. SKC-10/2012, SKC-1491/2013 un SKC-41/2015)*. Līdz ar to tiesai bija patstāvīgi jāizvērtē prasības pamats (faktiskie apstākļi, uz kuriem balstīta prasība) un jāsubsumē tas piemērojamai tiesību normai.

Lai gan apelācijas instances tiesas spriedumā nepareizi piemērota materiālo tiesību norma, tas neietekmē lietas iznākumu. Atbilstoši tiesas konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem prasītājiem jebkurā gadījumā bija prasījuma tiesības pret atbildētāju. Līdz ar to konkrētajā gadījumā likuma normas nepareiza norādīšana spriedumā nav ietekmējusi spriedumu pēc būtības. Apelācijas instances tiesa, ņemot vērā lietā nodibinātos faktiskos apstākļus, pamatoti piedzinusi no atbildētājas prasītāju labā naudas līdzekļus 1 905,34 Ls.

[10] Civillietu departaments noraida prasītāju kasācijas sūdzības argumentu, ka atbildētājai nebija pamata paturēt naudas līdzekļus 1 560,14 Ls apmērā, kuri atgūti no parādniekiem pēc 2002.gada 1.janvāra un šāda rīcība atzīstama par netaisnu iedzīvošanos Civillikuma 2389.panta izpratnē.

Jau pirmās instances tiesa savā spriedumā atzinusi, ka nav pierādīts, par kādu laika periodu izveidojās prasītāju norādītais parāds 1 560,14 Ls apmērā. Šim apstāklim Civillietu departamenta ieskatā, var būt nozīme lietā, jo šie parādi varēja rasties vēl pirms Rēzeknes pilsētas domes 2000.gada 10.augusta lēmuma spēkā stāšanās, ar kuru samaksātās apsaimniekošanas maksas tika piesaistītas konkrētām dzīvojamām mājām. No šā apstākļa ir tieši atkarīga prasījuma tiesību esība. Līdz ar to prasītājiem savlaicīgi bija zināms prasības šajā daļā noraidīšanas pamats, taču viņi apelācijas instancē nav izmantojuši pieejamos procesuālos līdzekļus, lai tiesas norādītos apstākļus pierādītu.

Civillietu departaments norāda, ka kasācijas instances tiesas funkcija ir tiesību piemērošanas jautājumu izspriešana, nevis vēl vienas iespējas došana prasītājam izmantot tos procesuālos līdzekļus, kurus tas nav izmantojis zemākās instancēs, lai gan šie līdzekļi bijuši pieejami. Tādēļ Civillietu departaments secina, ka tiesa pamatoti atzinusi par nepierādītu prasību noraidītajā daļā.

[11] Ņemot vērā iepriekšminēto, Civillietu departaments atzīst, ka nav pamata kasācijas sūdzību apmierināšanai uz tajās norādītajiem argumentiem.

R e z o l u t ī v ā d a ļ a

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Augstākās tiesas Civillietu departaments

n o s p r i e d a

Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 12.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, bet kasācijas sūdzības noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnesis (*paraksts*) A.Strupišs

Tiesnese (*paraksts*) I.Lauka

Tiesnese (*paraksts*) M.Zāģere

NORAKSTS PAREIZS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Civillietu departamenta tiesnesis A.Strupišs

Rīgā 2015.gada 29.jūnijā